

GRÖNA TÄTA STOCKHOLM!

Rörstrandsgatan som sommargågata. Foto Ewa Sigfrid.

Stockholm växer och Miljöpartiet ser möjligheterna som det ger. Det är positivt att fler får möjlighet att leva och verka i vår stad. Samtidigt är det en historisk utmaning att klara av att växa i takt med befolkningsökningen. Miljöpartiet är berett att prioritera för att ge även morgondagens Stockholmare en framtid i vår stad. Vi vill att 140 000 bostäder ska byggas fram till 2030 bland annat genom att trafikleder omvandlas till levande stadsgator, kajer mot både grönskan och vattnet utvecklas och genom att bygga tätt och högt i kollektivtrafikhärlägen. Många av dessa hus behöver byggas av trä för att minska klimatpåverkan i byggskedet.

I Stockholm ska det vara lätt att leva miljövänligt. Miljöpartiet vill att livet mellan husen blomstrar med nya parker, levande stadsgator med uteserveringar, verksamheter i bottenvåningarna och snabba cykelstråk. Där barns lek står i centrum och stadens grönstruktur värnas långsiktigt.

En fortsatt hög takt i bostadsbyggandet ger förutsättningar för en hög takt i omställningsarbetet mot en miljö- och klimatsmart stad med god livskvalitet. Framtidens stad behöver byggas med nyfikenhet och mod!

VAD ÄR STAD2020

Inledning

I den här rapporten presenterar Miljöpartiet ett samlat grepp om vår bostadspolitik. Vi stakar även ut vår stadsbyggnadspolitik för mandatperioden 2018-2022. Vi tar avstamp i det majoritetsarbete som vi driver under 2014-2018 med siktet inställt på en långsiktig hållbar utveckling för Stockholm.

Målsättning

STAD2020 ska visa vägen för en hållbar bostads-, mark och stadsbyggnadspolitik som gör skillnad. Stockholm ska vara ett internationellt föredöme och sprida goda exempel på hur en stad kan växa på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt.

Projektets mål har varit att formulera en vision för Miljöpartiets stadsutvecklingspolitik med konkreta förslag och exempel inom områdena bostads-, mark och stadsbyggnadspolitik. Projektet ska mynna ut i konkret politik och fungera som en grund för relevant politik i det kommunpolitiska programmet för Miljöpartiet Stockholms stad för kommande mandatperiod.

Rapportens upplägg

Denna rapport är indelad i tre huvudkapitel. I det första kapitlet redogör vi för de utmaningar som vi står inför och som lägger grunden för den politik som vi vill driva. Det andra kapitlet har fokus på bostadspolitiken medan det avslutande kapitlet stakar ut inriktning och strategier för vår mark- och stadsbyggnadspolitik.

MÖJLIGHET TILL OMSTÄLLNING!

Nuläge och utmaningar

I det här kapitlet beskriver vi Miljöpartiets syn på bostadsbristens konsekvenser och vad hållbar bostadsförsörjning och stadsutveckling behöver svara upp mot.

Städer ska gå före i klimatarbetet

När vi blir fler som ska leva i städerna behöver vi använda marken mer effektivt och bygga för en livsstil som gör det möjligt att minska det ekologiska fotavtrycket. En ökad befolkningstäthet behöver gå hand i hand med ett aktivt arbete att skapa goda boendemiljöer, minska stadens sårbarhet och bryta bilberoendet.

2015 beslutade FN om nya globala utvecklingsmål, agenda 2030, där mål 11 handlar om att utveckla hållbara städer. Städer ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Miljöpartiets bostads- och stadsbyggnadspolitik ska visa vägen för hur Stockholm ska bli världsledande vad gäller FNs mål 11.

Vi behöver utveckla staden så att en hållbar livsstil är enkelt och tillgängligt för många.

Stockholm växer

Hela Stockholmsregionen växer kraftigt och det ställer krav på mer regional samordning och planering. Från 1950 har befolkningen i länet fördubblats – från 1,1 miljoner till 2,2 miljoner. Under de närmaste 10 åren prognostiseras att stadens befolkning kommer att öka med ytterligare nära 150 000 invånare. Kring år 2020 överstiger antalet Stockholmare för första gången 1 miljon.¹ Enligt mer långsiktiga, och därmed mer osäkra, befolkningsprognoser som sträcker sig till 2040 så fortsätter Stockholm att växa – om än i lägre takt. Uppskattningsvis är vi närmare 1,3 miljoner Stockholmare år 2040.²

Miljöpartiet prioriterar att Stockholm ska fortsätta att vara en öppen och välkomnande stad för alla – inte minst för unga, studenter, äldre och för människor som flytt från krig och förtryck. För att det ska vara möjligt krävs att vi, precis som alla andra kommuner i Sverige, gör vårt yttersta för att möta bostadsbristen med särskilt fokus på resurssvaga hushåll. Vår vision om att vara en öppen stad kräver att vi är beredda att bygga för de långsiktiga befolkningsprognoserna även bortom 2030 och vara ett parti som förknippas med att bygga mycket. #13

Miljöpartiet och den rödgrönrosa majoriteten har som mål att bygga 140 000 bostäder till 2030 varav 40 000 bostäder till 2020.

¹ Statistik om Stockholm, befolkningsprognos 2015, Stockholms stad

² Statistik om Stockholm preliminära underlag Stadsbyggnadskontoret

Färre bilar – mer plats för människor

När vi blir fler som ska leva i Stockholm behöver vi använda marken mer effektivt. En hög täthet kan ge effektivitetsvinster och öka kvaliteten i stadsrummet medan bilberoende och energianvändning minskar. Ur ett jämställdhetsperspektiv så är det också tydligt att män och kvinnor statistiskt reser på olika sätt. Kvinnor reser mer hållbart än män – män reser längre per dag och till större del i egen bil.³ Det är viktigt att staden planeras så att gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras. För att staden ska ge mer jämlika livsvillkor samtidigt som vi uppnår de transportpolitiska målen som beslutats av riksdagen om ett jämställt transportsystem så krävs att fler har möjlighet att välja bort bilen till förmån för andra transportsätt.

I dag är det invånarna i Stockholm och de omgivande kommunerna de som kör bil flest mil per år jämfört med resten av Sverige. Bilismen måste minska för att klimatmålen ska kunna nås och för att ge plats för mer yteffektiva och energisnåla transportsätt. För att minska de negativa effekterna av bilanvändningen är det nödvändigt att trenden bryts och bilarna i regionen blir betydligt färre. Med färre bilar förbättras möjligheterna att få en renare och tystare miljö, vilket gynnar folkhälsan och bidrar till att nå miljökvalitetsmålen God bebyggd miljö, Frisk luft, och Begränsad klimatpåverkan.

Biltrafik innebär buller, trängsel, avgasutsläpp och mindre plats för cykelbanor, gångator, säkra skolvägar och bostäder. En avgörande fråga för Miljöpartiet är därför att bygga bilsnålt genom mer utbyggd kollektivtrafik och fler bostäder nära t-bane- och pendeltågsstationer.

Miljöpartiet har under mandatperioden 2014-2018 genomfört gröna- och flexibla ptal, en ny parkeringsplan med avgifter även i närförort, stora satsningar på gång- och cykeltrafiken, sommargångator samt försök med jämställd snöröjning, dvs att gång och cykelvägar prioriteras.

Klimatsäkra staden

Östersjöregionen står inför ett varmare och blötare klimat med perioder av både extremt fuktigt väder och extremt torrt väder. Lokala häftiga regn och skyfall kommer att öka i intensitet. Det är viktigt att den fysiska planeringen och utvecklingen görs med hänsyn till kommande förändringar i klimatet.

Den stadsnära naturen och parkerna bidrar till att hantera många av den urbana miljöns utmaningar som buller, reglering av dagvatten samt luft- och vattenkvalitet men också tydliga rekreativa värden och livskvalitet. De tjänster och funktioner som naturen bidrar med, så kallade ekosystemtjänster, är ovärderliga och behöver integreras tydligare i den fysiska planeringen.

En viktig fråga för klimatsmarta städer är förmågan att ta hand om dagvatten och där kan grönska spela en stor roll. Kulvertlösningar är ofta anpassade för dåtidens vattenmängder, vilket orsakar stora problem vid skyfall. Genom att medvetet arbeta

³ Resvaneundersökningen 2015, SLL

med grönska och lokalt omhändertagande av dagvatten minskas risken för översvämningar och negativ påverkan på Mälaren, vår dricksvattentäkt.

Miljöpartiet har lagt grunden för detta viktiga arbete genom den dagvattenstrategi som Stockholms stad antagit 2015. Den gröna promenadstaden inarbetas i översiktsplanen och riktlinjer för stadens arbete med grönstrukturen tas fram.

En stad som håller ihop

I Stockholm skiljer sig förutsättningarna kraftigt åt mellan olika stadsdelar. Även om det på många sätt går bra för Stockholm så finns det många Stockholmare som har det tufft och de sociala klyftorna har ökat ända sedan 90-talet. Vi lever allt mer segregerat och det innebär bland annat att individer med olika bakgrund i allt mindre omfattning möter varandra i vardagen. Det innebär också att Stockholm är en stad där förutsättningarna att förverkliga ambitioner i livet ser väldigt olika ut beroende på var vi bor och under vilka omständigheter vi växer upp. Vi ser en oroväckande utveckling där vissa områden i Stockholm allt mer präglas av låg sysselsättningsgrad, höga ohälsotal och låg inkomst medan andra områden präglas av hög inkomst, god hälsa, högre utbildning och sysselsättning.⁴ Utvecklingen förstärker stigmatiseringen av enskilda områden och grupper och leder till att människors livschanser allt mer begränsas. Det här är en utveckling som måste brytas när vi under kommande år ska bygga många bostäder. Stadsbyggandet ska bidra till likvärdiga livsvillkor i hela staden så att goda och trygga livsmiljöer kan erbjudas överallt.

Miljöpartiet har tillsammans med den rödgrönrosa majoriteten lagt grunden för detta viktiga arbete genom den sociala hållbarhetskommisionens arbete, lokala utvecklingsprogram, en stärkt allmännyttan och social investeringsfond.

Möjlighet till omställning

Framtidens stad behöver byggas med nyfikenhet och mod! När Stockholm växer är det helt avgörande att vi ställer om till en mer ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar stad. Genom kloka val idag förbättrar vi livskvaliteten för morgondagens Stockholmare samtidigt som det globala ekologiska fotavtrycket minskar och den sociala sammanhållningen ökar.

⁴ Rapport 1 Skillnadernas Stockholm 2015

ETT HÅLLBART OCH VÄLKOMNANDE STOCKHOLM

Miljöpartiet de grönas bostadspolitiska förslag

Miljöpartiet är med och tar ansvar för ett ökat bostadsbyggande i Stockholms stad men också för ett mer effektivt sätt att nyttja de bostäder som redan finns. Vi vill fortsätta arbeta för en stad där alla har rätt till en bra bostad och en god livsmiljö. I Stockholm ska det finnas ett varierat utbud av bostäder som passar olika livsstilar, livsskeden och plånböcker. I det här kapitlet presenterar vi vår politik för en hållbar bostadsförsörjning.

Allas rätt till bostad

Miljöpartiet har som mål att bygga 140 000 bostäder mellan 2010 och 2030. Under mandatperioden 2014-2018 har vi nått rekordnivåer i bostadsbyggandet och ser att målsättningen om 40 000 bostäder till 2020 kommer att uppnås. Vi vill fortsätta att prioritera en hög byggtakt för bostäder och hållbara stadsmiljöer samtidigt som vi hittar möjligheter att nyttja det befintliga beståndet mer effektivt.

Miljöpartiet fortsätter driva frågan om att Bromma flygplats ska läggas ner för att säkerställa den långsiktiga bostadsförsörjningen även efter 2030. Bromma flygplats innebär restriktioner i stora delar av Stockholm vilket hindrar till exempel högre bebyggelse på många platser. Under kommande mandatperioder behöver planering för Bromma parkstad påbörjas för att möjliggöra bostadsbyggande på flygplatsmarken efter 2038.

Miljöpartiet i Stockholms stad ser att den regionala planeringen behöver väga tyngre. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS) kan genom en regionbildning få en tydligare status och roll i hur hela regionen utvecklas på ett hållbart sätt. Miljöpartiet ser även att Stockholms stad behöver arbeta för en ökad samverkan med de direkt angränsande kommunerna och utarbeta en strategi för att tillsammans öka bostadsbyggandet.

Miljöpartiet prioriterar att Stockholm ska ha en hållbar bostadsförsörjning för alla - med ett särskilt fokus på resurssvaga hushåll. Detta ställer stora krav på att pressa boendekostnader och rimliga hyror samt att fortsätta underlätta för förmedling av bostäder. I detta arbete har en stark kommunal allmännytta och en bra bostadsförmedling en avgörande roll. 2007-2014 omvandlades 26 000 allmännyttiga bostäder till bostadsrätter och ytterligare 3000 bostäder såldes till privata hyresvärdar. Under samma tid byggde allmännyttan 7700 nya bostäder. Allmännyttans bestånd minskade alltså med ca 21 000 bostäder.

Hyresrätter generellt och allmännyttiga hyresrätter i synnerhet är viktigt för att Stockholm ska vara en öppen och välkomnande stad. Miljöpartiet vill därför att hälften av alla bostäder som byggs ska vara hyresrätter och minst hälften av dessa ska byggas av de allmännyttiga bostadsbolagen. Miljöpartiet verkar för att de allmännyttiga bostadsbolagen ska tillhandahålla bostäder till boendekostnader som kan efterfrågas av en stor del av befolkningen.

- *Miljöpartiet vill möjliggöra färdigställandet av minst 140 000 bostäder mellan 2010-2030.*
- *Miljöpartiet verkar för att hälften av nyproduktionen ska utgöras av hyresrätter.*
- *Miljöpartiet vill att de allmännyttiga bostadsbolagen ska bygga minst hälften av nyproduktionen av hyresrätter.*
- *Miljöpartiet vill, för den långsiktiga bostadsförsörjningen, planera bostäder på nuvarande Bromma flygplats.*
- *Miljöpartiet vill att Stockholm stad tar initiativ att tillsammans med angränsande kommuner ta fram en strategi för bostadsbyggande över kommungränserna.*

Kvalitet i bostadsbyggandet

Debatten om bostäder stannar inte sällan vid antalet bostäder som behöver byggas. I Stockholms stad finns ett mycket brett och blocköverskridande samförstånd kring att vi behöver bygga både mer och snabbare än vad vi gjort tidigare. Men en bostad är så mycket mer än tak över huvudet. Det vi bygger idag ska kunna stå i 100 år eller mer. Miljöpartiet vill se vacker och variationsrik vardagsarkitektur när staden växer. Tilldelning av mark ska vara utifrån kvalitet – inte pressa sista kronan ur marken. Kvalitet kan vara både i form av skönhet, hyresnivåer, lokaler i bottenvåning, ekosystemtjänster och innovation. Värdet av äkta material och omsorgsfullt gjorda detaljer, dagsljus, relation till den yttre miljön och yteffektiva planlösningar kan inte överskattas. Miljöpartiet ser gärna särskilda satsningar på byggnader av extra hög arkitektonisk kvalitet som öronmärks till kultur, idrott, skolor och andra offentliga ändamål.

Omsorg behöver läggas vid både förgårdsmark, gårdar och gröna tak. Krav ska ställas i alla markanvisningar på GYF - grönytefaktor som är ett konkret sätt att inkludera ekosystemtjänster samtidigt som man bygger. Utevistelse nära bostaden är viktigt att säkerställa oavsett om det är i form av bostadsgård eller takterrass. Det är viktigt inte minst för barn och äldre. Bostadsgårdars form har stor påverkan på hur boende uppfattar och använder dem. Väl definierade gårdar skapar till exempel högre känsla av att gården tillhör de boende vilket vi ser som positivt. Bostadsgårdarnas storlek påverkar också hur gården används. Forskning visar att på gårdar som är över 1 200 kvadratmeter kan flera aktiviteter pågå samtidigt så att några kan leka till exempel medan andra kanske vill grilla. ⁵

⁵ Bostadsgårdens form viktig för tryggheten, 27 oktober 2016 tidningen Arkitekten, Eva Minoura

Markpolitiken är ett viktigt verktyg för en hållbar stadsutveckling. Miljöpartiet verkar för att staden ska återta planeringsinitiativet och tygla exploateringsintressena. Miljöpartiet har medverkat till att Stockholms stad, sedan 2015, har en ny markanvisningspolicy. Policyn rymmer fyra olika sätt att få en markanvisning: genom direktanvisning, direktanvisning efter jämförelseförfarande, anbud samt markanvisningstävling. Miljöpartiet vill att tilldelning av mark ska göras efter att detaljplanen har antagits och att Stockholm i betydligt högre utsträckning ska arbeta med jämförelseförfarande och markanvisningstävlingar. Genom att detaljplaneringen, med större och generella planer, föregår markanvisning kan effektiviteten behållas samtidigt som en större mångfald och variation uppnås inom varje kvarter.

Marktilldelning ska ske på ett sätt som gör att även mindre aktörer kan vara med och bygga. Mindre fastigheter ger en större variationsrikedom och kvalitet i byggandet. Miljöpartiet vill se mer av små fastigheter (20-50 lgh) och att markförsäljning sker i samband med godkänt bygglov då kvalitetsfrågorna slutgiltigt sätts.

- *Miljöpartiet vill premiera vacker och variationsrik vardagsarkitektur.*
- *Miljöpartiet vill att detaljplanering ska föregå markanvisningar.*
- *Miljöpartiet verkar för att tilldelning av mark ska ske till fast pris och utvärderas utifrån kvalitet.*
- *Miljöpartiet ser stort värde i att även mer småskalig fastighetsindelning prövas - även i ytterstaden.*
- *Miljöpartiet anser att markförsäljning ska ske i samband med godkänt bygglov.*
- *Miljöpartiet anser att jämförelseförfarande och markanvisningstävlingar ska användas i så hög grad som möjligt.*
- *Miljöpartiet verkar för att krav ska ställas på grönytefaktor (GYF) i alla projekt.*
- *Miljöpartiet strävar efter att bostadsgårdar ska vara tillräckligt stora och väl definierade.*

Blanda mer!

Stadslivet frodas när människor möts. Miljöpartiet vill göra det möjligt för mer stadsliv och möten mellan människor. Pop up-parker, stadsodling och sommargångator är några av de initiativ som kommit till stånd sedan 2014 för ett levande Stockholm.

Miljöpartiet vill se att alla stadsdelar utvecklas med en blandning av bostäder, skolor och förskolor, arbetsplatser, handel, natur och kultur. I vissa områden i Stockholm, särskilt i city har bostäder omvandlats till kontor sedan länge. Miljöpartiet strävar efter att omvandla tillbaka dessa lokaler till bostäder - en återbostadisering.

Samtidigt behöver fler bostäder byggas i city. Bostäder i city är ett sätt att öka tryggheten genom en ökad närvaro. Vi verkar även för stärkta möjligheter för företag att etablera sig i framförallt söderort.

Bostadsbyggande har långsiktiga effekter på segregationen i en stad. Miljöpartiet anser att olika boendeformer ska blandas i samma område och att områden med en hög grad av antingen hyres- eller bostadsrätter ska kompletteras med en ökad variation av boendeformer. Tillsammans med den rödgrönrosa majoriteten har Miljöpartiet verkat för att stärka och utveckla fler allmännyttiga bostäder och under mandatperioden 2014-2018 har vi satt ett tydligt stopp för utförsäljning av allmännyttiga bostäder. Miljöpartiet har dock ingen ideologisk låsning vad gäller frågan om utförsäljning – med ett kraftigt utökat bestånd för bolagen blir det också möjligt med försiktig avyttring i områden med stor dominans av hyresrätter – i första hand till kooperativa hyresrätter men även till bostadsrätter. Målsättningen är att varje stadsmiljö rymmer både hyresrätter, bostadsrätter, bostäder som upplåts med kommunala kontrakt, studentbostäder, verksamhetslokaler mm.

Miljöpartiet välkomnar ett växande kultur- och föreningsliv. Fler lokaler för kultur behövs över hela staden, bland annat teatrar, konstnärsateljéer och livescener. Miljöpartiet vill ha ett levande kulturliv med nära kulturmötesplatser över hela staden. Vi kallar det kvarterskultur, där varje stadsdel har en egen kulturinstitution som gör stadsdelen unik och de boende stolta över sitt närområde. Staden ska därför stödja lokala initiativ och lokala teatrar, biografier, kulturhus, konsthallar och samlingslokaler för föreningslivet. Under kommande mandatperiod ska de allmännyttiga bostadsbolagen få i uppdrag att möjliggöra nya föreningslokaler i stadsdelar där detta är eftersatt.

- *Miljöpartiet verkar för återbostadisering i city - både genom att omvandla kontor till bostäder och genom att bygga nya bostäder i city.*
- *Miljöpartiet är positivt till en försiktig ombildning av hyresrätter - i första hand till kooperativa hyresrätter och i andra hand till bostadsrätter.*
- *Miljöpartiet verkar för att de allmännyttiga bostadsbolagen ska möjliggöra fler föreningslokaler till rimliga hyror i stadsdelar där detta är eftersatt.*

Sänk trösklarna för dem som står längst ifrån bostadsmarknaden

I en orolig omvärld ska Stockholm vara en välkomnande och öppen stad där människor med olika bakgrund kan hitta en ny framtid. Bostadspolitikerna har en viktig roll att fylla för att bryta segregation och öka möjligheterna att få arbete, bilda familj eller kunna påbörja en utbildning. Miljöpartiet vill kraftigt utöka vår mottagningskapacitet för nya Stockholmare – oavsett om det handlar om Amal från Syrien eller Alma från Västerås.

SHIS Bostäder (Stiftelsen hotellhem i Stockholm) är stadens bostadssociala resurs med uppdraget att tillhandahålla bostäder åt stockholmare som av olika anledningar inte har möjlighet att få en egen lägenhet på den ordinarie bostadsmarknaden. Miljöpartiet lägger särskild vikt vid att barnfamiljer som placerats i osäkra boenden, till exempel på vandrarhem, ska få möjlighet till egen bostad. Miljöpartiet ser att stiftelsen är en viktig brygga till den ordinarie bostadsmarknaden genom att förmedla bland annat genomgångsbostäder.

Nyanlända som har anvisats till vår stad av migrationsverket utifrån bostättningslagen får ett tillfälligt boende genom SHIS, Stiftelsen hotellhem i Stockholm.

Miljöpartiet ser att bostäder, under en övergångsperiod, behöver kunna lösas med hjälp av moduler men att det är viktigt att det blir ett rimligt antal per plats och att bostäderna helst ska möjliggöra för att blanda studenter/unga vuxna och nyanlända. Målsättningen är att nyanlända, precis som alla andra bostadssökande ska söka bostad på den ordinarie bostadsmarknaden genom bostadsförmedlingen eller inom det ägda beståndet via till exempel hyrköp (se nedan).

Miljöpartiet verkar för att Stockholms stad, i samband med markanvisningar, ska kunna ställa krav på att upp till 20 procent av bostäderna för antingen genomgångsbostäder, kategoriboende eller försöks- och träningslägenheter. Dessa bostäder ska, så långt som möjligt blandas med övriga bostäder, främst i socioekonomiskt starka områden.

Miljöpartiet anser att fler former av mellanboenden behöver utvecklas - för äldre, för unga vuxna, för asylsökande och för den som fått uppehållstillstånd. Att bo ihop är ett sätt att både spara på resurser men också möjliggöra för ett socialt sammanhang. Miljöpartiet vill se en fortsatt utveckling av en tredje form av boende för nyanlända, IBO (inneboende). Till skillnad från EBO (eget boende) och ABO (anläggningsboende) innebär IBO en möjlighet att på ett strukturerat sätt förmedla bostad i form av inneboende.

Miljöpartiet vill också hitta sätt att förtäta på egna villatomten – antingen i form av tillbyggnad eller fristående hus i syfte att skapa bostäder för fler. Miljöpartiet vill verka för att stadens allmännyttiga bostadsbolag kan agera byggherre för denna typ av förtätning och träffa avtal med privatpersoner om att under 15 års tid få rätt att förmedla bostaden varefter bostaden kan övertas av småhusägaren.

Vi ser också att försök bör göras med så kallade hyrköp. Det innebär att någon hyr en lägenhet under en period för att sedan ha möjlighet att köpa den. Lägenheten kan köpas loss till det uppgjorda och marknadsmässiga priset inom en viss tidsperiod alternativt så fortsätter bostaden att vara en hyreslägenhet. Detta kan möjliggöra för den som vill äga sitt boende men som behöver spara ihop till insats under en period.

- *Miljöpartiet vill se mindre enheter när modulbostäder byggs med en blandning av boenden för både nyanlända och studenter.*
- *Miljöpartiet verkar för att i samband med markanvisning kunna ställa krav på upp till 20 procent av nyproduktionen för kommunala kontrakt (försöks- och träningslägenheter, genomgångsbostäder eller gruppboendestäder inom ramen för LSS/SOL).*
- *Miljöpartiet verkar för att utveckla regelförenklingar och koncept för förtätning i småhusområden i syfte att möjliggöra för bostäder för äldre, studenter eller nyanlända.*
- *Miljöpartiet verkar för att försök med hyrköp görs.*

Trygghet och jämställdhet

Utformning av det offentliga rummet påverkar vem som använder det och det i sin tur påverkar hur tryggt det upplevs. När män dominerar ett offentligt rum så upplevs det mer otryggt medan undersökningar har visat att när andelen kvinnor är mer än hälften så ökar den upplevda tryggheten hos alla. För att få mer jämställda och trygga stadsrum så vill Miljöpartiet lägga större fokus på hur de fysiska miljöerna utformas i syfte att bryta socialt ohållbara strukturer. De allmännyttiga bolagen har en nyckelroll i detta arbete och ska arbeta strategiskt med feministisk stadsplanering i hela Stockholm. Det handlar om att bolagen ska arbeta aktivt för att kvinnor och tjejer ska använda och känna sig trygga på offentliga platser till exempel torg. Genom att ifrågasätta vem som har inflytande över hur staden byggs, vems önskemål som får ta plats och hur resurserna fördelas kan en mer socialt hållbar stad byggas.

Alla ska kunna känna sig trygga i sitt boende. Ungefär 200 000 barn lever med våld i Sverige och 44 fall av våld i nära relationer anmäls varje dag liksom 18 våldtäkter. Miljöpartiet anser att de allmännyttiga bostadsbolagen ska arbeta utifrån Huskurages policydokument. Policyn handlar om att grannar agerar för att bryta våld i nära relationer.

Miljöpartiet vill skapa bättre förutsättningar för våldsutsatta. Bostadsbristen skapar inlåsnings effekter där framförallt våldsutsatta kvinnor inte kommer vidare från kvinnojour till permanent bostad. Bostadssituationen kan i värsta fall medföra att kvinnan går tillbaka till den våldsutövande partnern för att slippa bli hemlös. Miljöpartiet ser detta som en prioriterad fråga för bostadsbolagen tillsammans med SHIS. Miljöpartiet verkar för att personer som bott på skyddat boende har en ordnad boendesituation när placeringen upphör. För att förbättra förutsättningarna att ge dessa personer stöd i att ordna sin boendesituation ska antalet genomgångsbostäder och försökslägenheter öka.

- *Miljöpartiet verkar för att de allmännyttiga bostadsbolagen ska rikta insatser för att kvinnor och tjejer ska använda och känna sig trygga i det offentliga rummet.*
- *Miljöpartiet ska verka för att de allmännyttiga bostadsbolagen ska anta Huskurages policydokument.*
- *Miljöpartiet verkar för att personer som bott på skyddat boende har en ordnad boendesituation när placeringen upphör.*

Energi och materialkrav

Med en hög byggtakt behöver vi begränsa klimatpåverkan genom hela livscykel, bland annat genom låg energianvändning, solceller på väggar och tak, klimatsmarta transporter och byggmetoder. Miljöpartiet har under många år drivit hårda krav i driftskedet och ser att detta fått stor effekt. Nu är det dags att på allvar ta grepp om klimatpåverkan under byggskedet. Genom ett kraftigt ökat träbyggande kan flera stora samhällsutmaningar mötas samtidigt – klimatpåverkan, bostadsbrist, arbetslöshet och bristande arbetsmiljö. Miljöpartiet verkar för att en strategi för ökat trähusbyggande tas fram.

För Miljöpartiet är det viktigt att möjliggöra hållbara investeringar för att minska klimatpåverkan i själva byggskedet. Metoder behöver utarbetas för att kunna kravställa utifrån ett livscykelperspektiv (LCA) och kravställning ska ställas på alla aktörer som vill bygga på stadens mark. Det är viktigt att förutsättningar skapas för en långsiktig och god förvaltning.

Energiförbrukning i driftskedet är fortsatt viktigt och Miljöpartiet verkar för att passivhusstandard blir norm när det gäller allmännyttans bostadsbolag. Miljöpartiet vill också att Stockholms stad fortsätter ligga i framkant när det gäller generell kravställning vad gäller energiprestanda och verkar därför att krav ställs på 45 kWh/kvm vid markanvisningar.

Stockholm ska satsa på solenergi och köp av vindkraft. Nya lösningar som sol- och vindkraft kan skapa ett överskott i värme- och elnäten. Att använda solceller minskar utsläppen av koldioxid. Staden ska arbeta aktivt med att informera Stockholmare om möjligheterna att bidra till mer solenergi. För att uppnå fossilbränslefrihet till 2040 behöver stora kliv tas vad gäller egenproducerad el. 2025 ska alla nyproducerade fastigheter minst bidra med 7 kWh/kvm egenproducerad el.

- *Miljöpartiet strävar efter ett koldioxidneutralt byggande genom kravställning vid tilldelning av mark.*
- *Miljöpartiet verkar för att Stockholms stad tar fram en trähusstrategi.*
- *Miljöpartiet verkar för att passivhusstandard blir norm i allmännyttan samt 45 kWh/kvm som energikrav i övriga markanvisningar.*
- *Miljöpartiet verkar för att Stockholms stad ska säkerställa att all nyproduktion 2025 ger minst 7 kWh/kvm egenproducerad el genom till exempel solenergi.*

Kollektiva och flexibla boendelösningar

Bostadsbehovet varierar över tid och det är viktigt att de bostäder som byggs kan anpassas, repareras och förvaltas över tid. Ett hushåll kan se ut på många olika vis och det är viktigt att de bostäder som nu byggs matchar många olika behov utifrån ett normkritiskt perspektiv. Det kan till exempel handla om uthyrningsdel, ytterligare innerväggar som tillval, inomhusförråd med fönster som över tid kan ändra användning. Miljöpartiet vill se fler markanvisningstävlingar som utmanar vad gäller flexibilitet och yteffektivitet.

Miljöpartiet menar att det moderna kollektiva boendet inte bara skapar sociala vinster utan innebär också ett större samnyttjande av gemensamma resurser. Olika former av kollektiva lösningar, där boendet består dels i en privat del (med t.ex. rum och badrum) och dels i en gemensam del, kan vara en viktig del av framtidens bostadsbyggande. I vissa fall kan det handla om att dela kök och sällskapsrum. I andra fall kan lägenheterna ha egna kök och de delade ytorna består av annat det kan finnas intresse att samnyttja, t.ex. kontorsrum, musikrum eller lekrum. I en undersökning som bostadsförmedlingen gjort framgår att ca 40 procent av de bostadssökande är intresserade av att bo kollektivt. Störst är intresset bland äldre.⁶

⁶ Bostadsförmedlingens kundpanel med ca 5 000 personer från bostadskön.

Miljöpartiet vill därför möjliggöra för fler att bo tillsammans i olika former och vill att både kollektivhus, kompis kontrakt och kooperativa hyresrätter ska öka. Miljöpartiet driver också på för nationella regeländringar för att underlätta och möjliggöra kollektiva boendeformer.

Miljöpartiet vill främja fler bygg- och bogenheter. En byggheter är en grupp människor som utifrån sina egna ambitioner tillsammans planerar, låter bygga och senare använder en byggheter. Att möjliggöra för byggheter att konkurrera på likvärdiga villkor kan vara ett sätt att möjliggöra för fler att bidra till att lösa bostadsbristen. Det innebär en ny typ av beställarroll och för individerna en större frihet att få ett boende anpassat efter de egna villkoren och behoven. Detta ställer krav på stadens processer och markanvisningar. För att underlätta för byggheter vill Miljöpartiet att en mikrofond inrättas som kan erbjuda garantier och finansiering till föreningar, kooperativ, samfund, sociala företag, stiftelser, byalag och utvecklingsgrupper i Stockholms stad som vill utveckla bygg- eller bogenheter i egen regi.

2015 antogs flexibla och gröna parkeringstal som innebär att kollektivtrafiknära små lägenheter där byggheter arbetar ambitiöst med mobilitetstjänster kan få ett parkeringstal på 0,15 parkeringsplatser per lägenhet. Miljöpartiet vill se ytterligare sänkningar av parkeringstalet och att på längre sikt se att krav på parkering helt slopas och att den som innehar en egen bil själv bekostar parkering i något parkeringsgarage.

Miljöpartiet vill utveckla möjligheterna för hemleveranser som ett sätt att minska behovet av bil och verkar därför för att bostadsfastigheter ska utrustas med intelligenta och kylda leveransskåp för både matkassar och större paket. Vi vill också verka för att utveckla boenden där det finns tillgång till stadsodling, matkällare och växthus för förkultivering.

- *Miljöpartiet verkar för att Stockholms stad genomför markanvisningstävlingar som premierar flexibla lösningar i nya bostäder så att dessa går att anpassa för till exempel ett större hushåll, inneboende, separation mm.*
- *Miljöpartiet verkar för att bredda bostadsutbudet med olika typer av kollektiva lösningar, där både storleken på de boendes privata del och vilken funktion de gemensamma ytorna har kan variera.*
- *Miljöpartiet verkar för att byggheter ska kunna konkurrera på likvärdiga villkor om mark.*
- *Miljöpartiet verkar för att Stockholm ska inrätta en mikrofond som kan erbjuda garantier och finansiering till föreningar, kooperativ, samfund, sociala företag, stiftelser, byalag och utvecklingsgrupper i Stockholms stad som vill utveckla bygg- eller bogenheter i egen regi.*
- *Miljöpartiet verkar för att parkeringstal och boendeparkering för nyproduktion avskaffas.*
- *Miljöpartiet verkar för att de allmännyttiga bostadsbolagens fastigheter utrustas med intelligenta och kylda leveransskåp.*

- *Miljöpartiet verkar för att, i pilotprojekt, utveckla bostäder med tillgång till stadsodling, matkällare och växthus.*

Befintliga bostäder ska nyttjas effektivt

Det är lätt att glömma bort att den största vinsten för att minska bostadsbristen är att nyttja de befintliga bostäderna mer effektivt. Genom att göra det enklare för den som vill bo ihop med till exempel en kompis eller hyra ut ett rum kan vi bo mer yteffektivt. Miljöpartiet har tillsammans med den rödgrönrosa majoriteten sett till att kompiskontrakt för unga och äldre nu förmedlas av bostadsförmedlingen. Med ökade, positiva incitamenten för att flytta till en mindre eller bättre anpassad bostad så kan rörligheten på bostadsmarknaden öka och bostadsbeståndet nyttjas mer effektivt.

Andrahandsförmedlingen av lägenheter i Stockholm är en djungel och Miljöpartiet vill hitta former för att samordna de privata aktörer som idag förmedlar andrahandskontrakt. Miljöpartiet verkar för att bostadsförmedlingen får i uppdrag att ta hand om en samordnad andrahandsuthyrning för att på så sätt skapa större säkerhet för alla parter vid uthyrning av hyreslägenheter och bostadsrätter.

Regeringen har uppmärksammat möjligheterna att från statligt håll underlätta för ytterligare uthyrning i befintliga bostäder. Miljöpartiet i Stockholms stad ser att stora lägenheter och villor med relativt enkla medel kan byggas om för att skapa uthyrningsbar yta. I väntan på ett statligt stöd för mer effektivt användande av befintliga beståndet så vill vi att Stockholms stad undersöker möjligheten att delfinansiera ombyggnationer av befintliga bostäder som leder till ett mer effektivt nyttjande av det befintliga beståndet.

Miljöpartiet vill tydligare öppna upp för möjligheten att bygga på platta tak och bättre nyttja marknära lägen för att skapa plats för fler bostäder. Vi ser även att en fortsatt omvandling av vindar till bostäder bidrar till stadens bostadsmål.

- *Miljöpartiet verkar för att Stockholms stad ska samordna de befintliga privata aktörerna för andrahandsuthyrning.*
- *Miljöpartiet vill utreda möjligheterna för Stockholms stad att erbjuda ersättning för mindre ombyggnation om detta leder till möjlighet att hyra ut del av bostaden.*
- *Miljöpartiet verkar för att kompiskontrakt ska vara möjligt att söka för alla – oavsett ålder.*
- *Miljöpartiet vill, genom på- och ombyggnad samt vindsombyggnader, möjliggöra för minst 500 nya bostäder per år i befintligt bestånd.*

Hållbar upprustning

Många bostäder behöver renoveras och energieffektiviseras, bland annat en hel del av de bostäder som byggdes under 1960- och 70-talen i det så kallade miljonprogrammet. Miljöpartiet vill rusta upp, energieffektivisera, skapa nya jobb och stärka de många lokala initiativ som redan finns i miljonprogrammet.

Miljöpartiet vill att det vid större renoveringar ställs sociala krav i upphandlingen så att arbetslösa som bor i det aktuella området ges möjlighet till praktik/utbildning/anställning i det aktuella projektet.

De boendes ekonomi och betalningsförmåga spelar en avgörande roll för upprustningarnas omfattning och hur mycket hyran kan höjas. Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) har 47 procent av landets alla hyresgäster i miljonprogrammet låg köpkraft. 76 procent har låg eller medellåg köpkraft. De hyresgäster som ska betala upprustningarna och energieffektiviseringarna i miljonprogrammet är alltså generellt sett den del av befolkningen som har lägst köpkraft.⁷

Riksdagen har satt upp målet att halvera energianvändningen i landets bostäder till 2050. Detta innebär att i princip alla Sveriges befintliga byggnader måste halvera sin energianvändning jämfört med 1995 års användning. Miljöpartiet verkar för att de allmännyttiga bostadsbolagens upprustning ska vara inriktad på tekniskt underhåll och energibesparingsåtgärder och att standardhöjande renovering ska vara frivillig. Miljöpartiet verkar för att boendedialogen inför renovering utvecklas och stärks.

- *Miljöpartiet verkar för att alla ska kunna bo kvar efter renovering av allmännyttans bostäder och att renovering ska vara inriktad på tekniskt underhåll och energibesparingsåtgärder.*
- *Miljöpartiet vill att de allmännyttiga bostadsbolagen ska verka för låga renoveringskostnader genom gemensam upphandling inför stambyten.*
- *Miljöpartiet verkar för att boendedialogen utvecklas och stärks.*

⁷ Lönsam Energieffektivisering, SABO

DEN LEVANDE OCH KLIMATSMARTA STADEN

Miljöpartiet de grönas förslag för stadsbyggnads- och markpolitik

Miljöpartiet vill bygga 140 000 bostäder fram till 2030 och möjliggöra för en fortsatt hög bostadsproduktion efter 2030. I detta kapitel presenterar vi hur och var vi vill bygga staden.

För Miljöpartiet är det inte en fråga om vi blir fler som ska leva i Stockholms stad – det är en fråga om hur. För att kunna styra stadsutvecklingen så att det skapas ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet krävs att planeringen präglas av långsiktighet och tar ett helhetsgrepp.

Stockholm ska vara en levande och rolig stad att bo och leva i. I Miljöpartiets vision om morgondagens Stockholm är staden både tätare och grönare, det är lätt att ta sig fram med kollektivtrafik, med cykel och till fots. Breda trottoarer, gåfarts- och gånggator skapar förutsättningar för uteserveringar och levande stadsrum. Det finns gott om parker, offentliga mötesplatser, skolor, samhällsservice, kultur och idrott. Den stadsnära naturen hänger samman med de regionala gröna kilarna och ger stadsborna tillgång till rekreation och en mängd olika ekosystemtjänster.

Hur staden utformas påverkar vårt beteende och därmed klimatet och den sociala sammanhållningen. Vi vill bygga en stad som skapar goda förutsättningar för människor att ha en hållbar vardag där livet är enkelt och avstånden små.

När befolkningen ökar i snabbare takt så måste vi styra utvecklingen mot den miljö- och klimatsmarta staden där närhet mellan människor, till service, till närnatur och till infrastruktur har ett stort värde. Vi är övertygade om att staden kan bli mer av allt: grönare, mer urban, mer vattennära, mer mångkulturell och lokalt förankrad. Välkommen till klimatsmarta Stockholm!

Vi vill särskilt lyfta fram ett par aspekter som planeringen alltid bör ta i beaktande:

Grönskan och vattnet – utgångspunkt för stadsutvecklingen

Stockholm är en grönskande stad vid vatten med både närhet till natur och storstadens puls. I stadens gröna lungor finns plats för rekreation, aktivitet och möten. Utöver det rekreativa värdet ger naturen oss en mängd andra ”gratistjänster”, så kallade ekosystemtjänster. Att förstå kopplingen mellan naturen och människors välbefinnande och värna naturens ekosystemtjänster är av avgörande betydelse för att skapa ett hållbart samhälle. När stadsdelar förtätas och vissa grönytor försvinner behöver ytorna som bevaras vara mer mångfunktionella för att både kunna

omhändertata effekterna av ett förändrat klimat, bidra till den biologiska mångfalden, vara Stockholmarnas vardagsrum och barnens lekplats.

Med en hög tillväxttakt och ambitionen att vara en öppen och välkomnande stad för alla som söker en framtid här behövs en aktiv planering av hur den växande staden ska möta den stadsnära naturen och hur vi bättre integrerar ekosystemtjänster. För att utveckla staden kommer även grönytor att tas i anspråk. Detta förutsätter en högre grad av områdesplanering där den stadsnära naturen, parkerna, grönskan i gaturummen och på kajer och torg planeras redan från början. Stora parker och sammanhållna grönområden är inte bara viktiga för vår hälsa och välbefinnande, de levererar tillbaka både ekosystemtjänster och även stora ekonomiska mervärden. Det stärker bland annat Stockholms varumärke och besöksnäringen.

Miljöpartiet vill, tillsammans med närliggande kommuner, stärka länets större sammanhängande naturområden, de så kallade gröna kilarna. Spridnings samband vidare in i stadsstrukturen behövs för att hålla den stadsnära naturen vital. Miljöpartiet vill i översiktsplanen tydliggöra vilka gröna samband i staden som ska prioriteras för att klara en ekologisk infrastruktur där den biologiska mångfalden värnas och utvecklas samt vilka naturområden som ska skyddas långsiktigt som naturreservat.

Hantering av dagvatten, utjämning av stora vattenflöden och därmed minskade översvämningrisker, blir en allt viktigare fråga i takt med att Stockholm byggs ut och förtätas och fler ytor blir hårdgjorda. Prognoser för klimatförändringar visar att vattenflödena kan öka betydligt framöver och detta innebär risker för Mälaren som dricksvattentäkt. Genom att planera parker i lågpunkter kan stora vattenflöden från omgivande bebyggelse och hårdgjord mark utjämnas på dessa ytor. Även stadsgatornas gestaltning kan bidra till en ökad kapacitet vad gäller dagvatten. Miljöpartiet vill att en blå plan tas fram som en fördjupning av översiktsplanen. Planen ska både visa på hur staden möter vattnet och hur stadsplaneringen görs ur ett klimatsäkerhetsperspektiv.

Stockholmarna ska känna en delaktighet i både utveckling och skötsel av stadens grönområden. Miljöpartiet är positivt till medborgardriven skötsel av natur- och parkområden genom så kallat brukaravtal. Det ska finnas goda möjligheter till stadsodling i parkerna, på kvartersgårdar, på förskolegårdar, kolonilotter och den egna balkongen. I takt med att Stockholm växer vill allt fler ha egna odlingar. Urban odling skapar samhörighet i bostadsområden, fler mötesplatser och möjlighet för barn att odla. Spontana samtal om odling, maträtter och smaker för människor samman. Stadsodling har också betydelse för den biologiska mångfalden och kan bidra till säkrare livsmedelsförsörjning.

- *Miljöpartiet verkar för att grönstrukturplanering ska stärkas både i översiktsplanen och genom områdesplanering.*
- *Miljöpartiet verkar för att fler områden ska skyddas som natur- och kulturresevat (vilka bör konkretiseras i det kommunpolitiska programmet).*

- *Miljöpartiet verkar för att en blå plan ska tas fram för hur staden möter vattnet och för hur stadsplaneringen ska klimatanpassas med utgångspunkt i skyfallskarteringen.*
- *Miljöpartiet verkar för att ekologiskt relevant grönytekomensation ska göras när vi bygger på grönmark och att grönytefaktor används som krav vid markanvisning.*
- *Miljöpartiet vill att de gröna kilarna ska värnas och utvecklas med större mångfunktionalitet samt att relevanta lokala spridningssambanden värnas och stärks.*
- *Miljöpartiet vill utveckla delaktighet i både utveckling och skötsel av stadens grönområden till exempel genom brukaravtal.*
- *Miljöpartiet vill att möjligheterna till stadsodling i olika former ska stärkas.*
- *Miljöpartiet vill att en grön fond inrättas för att kunna omfördela medel till områden där staden behöver stärka den ekologiska hållbarheten.*

Livet mellan husen

När vi blir fler Stockholmare måste det ökade bostadsbyggandet bidra till att lösa utmaningar - inte skapa nya problem. Det kvantitativa bostadsmålet ska inte riskera sociala och ekologiska mål, utan tvärtom stärka hållbarheten och skapa sociala värden. För att möjliggöra en hög och hållbar förändringstakt behöver större fokus läggas på planering och förankring av livet mellan husen. Genom att arbeta med sammanhållen och ansvarstagande områdesplanering kan staden bli bättre på att ställa krav vid till exempel markanvisningar. #124

Med utgångspunkt i områdesplaneringen vill Miljöpartiet verka för att detaljplanerna blir mer flexibla och att bygglovsskedet stärks. I detaljplaneskedet ska värdeskapande och kvalitetsaspekter säkerställas och sedan följas upp och redovisas i bygglov.

Mängden nya bostäder och verksamheter innebär möjlighet till omfattande investeringar i den byggda miljön; exempelvis i infrastruktur, rekreationsytor, parker och kultur. Sedan 1963 avsätter Stockholms stad 1 procent av byggbudgeten för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnader. Det gäller stadens alla allmännyttiga bostadsbolag, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och Micasa Fastigheter i Stockholm AB (kommunalt bolag som äger och förvaltar omsorgsfastigheter). Miljöpartiet verkar för att kravet ska inarbetas även i stadens markanvisningar så att fler projekt kan bidra till den offentliga konsten. Det offentliga rummet – gator, torg, parker och lokala centrum – är viktiga platser för att människor ska mötas. Miljöpartiet vill att fotgängare och cyklar återtar gatorna.

Miljöpartiet vill verka för minskad segregation. Vi vill att särskilt fokus riktas mot de förslag och projekt som är socialt värdeskapande. Det kan handla om att stärka samband mellan stadsdelar, möjliggöra för en blandad stad och för fler mötesplatser när staden växer. Det kan också handla om att öka tilliten i lokalsamhället genom att till exempel arbeta med medborgarbudgetar.

- *Miljöpartiet vill att alla stadsdelar ska ha en sammanhållen och ansvarsfull områdesplanering.*
- *Miljöpartiet vill stärka och utveckla högkvalitativa offentliga rum.*

- *Miljöpartiet verkar för alla ny-, om- och tillbyggnader ska bidra med 1 procent av byggbudgeten för konstnärlig gestaltning*
- *Miljöpartiet vill att en modell för socialt värdeskapande analys ska tas fram.*
- *Miljöpartiet verkar för att utveckla flexibla detaljplaner som föregår markanvisning samt att ge bygglouvsavdelningen förstärkta resurser.*

Demokrati och medinflytande

Det höga tempot ställer höga krav på en transparent, tydlig och lyhörd dialog med Stockholmarna. Staden ska utvecklas tillsammans med sin befolkning - både den nuvarande och den framtida. Det är naturligt att förändring i ens närmiljö kan kännas hotfullt och det är viktigt att politiken tar ansvar för att både lyssna och för att sammanväga de allmänna intressena.

Översiktsplanen behöver ha bred förankring och det behövs ett brett samtal om att staden växer och att det kommer påverka alla stadsdelar. Vi behöver lyssna till medborgare, förenings- och näringsliv även när det gäller svåra utmaningar. Politiken har ett särskilt ansvar för att stärka tilltron både mellan människor emellan och till stadens kompetens att genomföra professionella processer. Genom att övergripande planera för ett helt område snarare än frimärks- och gluggförtätning blir det enklare att få till stånd dialog och samverkan lokalt.

Förtroende och tillit tar tid att bygga upp och kan snabbt raseras. Innan dialog genomförs ska det vara tydligt vad som är syftet och hur dialogen ska användas. Det ska ske ett aktivt arbete för att nå grupper som annars sällan kommer till tals - bland annat ungdomar och barn. Arbetet ska dokumenteras och de som deltar ska få återkoppling efter dialogen. Medborgardialoger ska genomföras där det finns en reell möjlighet att påverka. Medborgarbudget och medskapande dialoger är två former av dialoger som kan möjliggöra ett reellt inflytande.

Nya former för medborgardialog ska prövas och utvecklas. I områdesprogram för Bagarmossen-Skarpnäck arbetade stadsbyggnadskontoret med designdialog - detta ska utvärderas och utvecklas. Omvändplanprocess så som använts i till exempel Kärrtorp är ett annat bra exempel på modell som kan vidareutvecklas.

Formerna för samråd som ju är den lagstiftade formen för medborgarinflytande i planprocessen ska också utvecklas för att nå fler och skapa engagemang för stadens utveckling. Samråd ska hållas lokalt i högre utsträckning.

Digitala verktyg bör i högre grad användas för att nå fler och öka interaktionen med medborgarna i stadsutvecklingsfrågor. I projektet Ropsten-Kolkajen prövades en digital dialog om allmänna platser och i samråd om översiktsplanen fanns också möjlighet att lämna synpunkter digitalt.

- *Miljöpartiet arbetar för att dialog ska genomföras i tidiga skeden när det finns reell möjlighet att påverka.*
- *Miljöpartiet verkar för att på prov inrätta lokala stadsbyggnadsnämnder som kan ta beslut om enklare ärenden.*

- *Miljöpartiet verkar för att medborgarna får tycka till om olika alternativa skisser i programskedet.*
- *Miljöpartiet vill att riktlinjer för samråd tas fram.*

Kulturmiljön – en stad rik på minnen

Stockholm är en stad rik på minnen. I varje del av vår stad finns unika miljöer som är nära förknippade med lokal identitet och som bidrar till att platser upplevs som mer intressanta och attraktiva. Kulturmiljön ska spela en positiv och aktiv roll när stadsmiljön förtätas och förändras. Det är en utvecklingsresurs och utgör en viktig grund för nytänkande, innovation och vidareutveckling. Natur- och kulturarv är inte ett hinder för nybyggnation eller utveckling utan en resurs som kan samspela med det nya.

Våra urbana miljöer har utvecklats under många generationer som har bott, verkat och utvecklat staden. Stadsbyggande och stadsplanering har skiftat över tid. Varje epok i stadens historia från medeltiden till idag har lämnat värdefulla spår efter sig. När stadens minnen möter framtidsperspektiven kan intressanta miljöer uppstå som också blir morgondagens kulturmiljö. Natur- och kulturarv är ett uttryck för vad Stockholm har varit, vad det är och vad det kan bli. Det är en viktig resurs för en växande stad och spelar en avgörande roll för hur människor upplever livskvalitet och välbefinnande.

Äldre och andra kulturhistoriskt värdefulla byggnader har ett stort värde i en växande stad och det är viktigt att de bevaras. Eventuella rivningar ska ske mycket restriktivt och byggmaterial i så hög grad som möjligt återbrukas

- *Miljöpartiet verkar för att nya tillägg i staden ska samspela med det kulturella urbana arvet från tidigare generationer.*
- *Miljöpartiet värnar äldre och kulturhistoriskt värdefulla byggnader både för en varierad och rik stadsmiljö och utifrån ett resurshushållningsperspektiv.*

Barnens stad

Ett huvudfokus för Miljöpartiet är barns rätt till sin stad. En stad som är bra och rolig för barn är också bra för många andra i samhället. Barnets bästa ska vara en utgångspunkt för alla planer och allt byggande i Stockholm. Barns behov, vilja, åsikter och upplevelser ska värderas lika högt som vuxnas. Deras perspektiv är värdefulla för att skapa ett mer barnvänligt samhälle. Barns inflytande är en rättighet enligt Barnkonventionen.

Stillasittandet hos barn är en riskfaktor och i planeringen av staden behöver barnens perspektiv och behov av kreativa och roliga utemiljöer bli mer uppmärksammade – både för barns psykiska och fysiska hälsa. Miljöpartiet ser vikten av att barn ges möjlighet att vara fysiskt aktiva på skol- och förskolegårdar, ha trygga och lekvänliga skolvägar och god tillgång till grönområden. Miljöpartiet vill säkerställa barns plats i staden genom att tidigt i planeringen tydligt prioritera och säkerställa vistelsegårdar i både grund och förskolan blir tillräckligt stora att de ger utrymme för kreativ utvistelse med naturinslag i form av topografi, höjdskillnader, skuggande träd, buskar och gräsytor. Miljöpartiet driver att staden ska ta fram ett system där både

storlek på utemiljön och kvalitetsaspekter så som naturinslag och lekfullhet premieras, så kallad lekvärdesfaktor.

I samband med att staden utvecklas och nya områden byggs ska barns behov av närhet till lek, idrott och natur säkerställas. Barnfamiljer och ungdomar ska enkelt kunna röra sig fritt och tryggt till fots eller på cykel i sin närmiljö. Miljöpartiet vill öka barns säkerhet i staden genom bland annat sänkta hastigheter, färre bilar, bättre gångvägar, fler övergångsställen och bättre belysning på skolvägarna.

- *Miljöpartiet vill säkerställa barns plats i staden genom att ta fram ett system för att säkerställa att förskole- och skolgårdar blir tillräckligt stora och ger utrymme för kreativ utevistelse och rymmer naturinslag, så kallad lekvärdesfaktor.*
- *Miljöpartiet verkar för lekvärdesfaktorn utgår från en rekommenderad yta om minst 20 kvm vistelsegård per barn.*
- *Miljöpartiet vill öka lekvärdet i stadens offentliga rum.*
- *Miljöpartiet vill utveckla nya parklekar, 4H-gårdar och naturlekplatser när staden växer.*
- *Miljöpartiet vill att barn ska ges möjlighet att påverka planeringen av sin närmiljö.*
- *Miljöpartiet vill att barns säkerhet och lust att upptäcka staden till fots eller med cykel prioriteras i planeringen.*

FEM STADSBYGGNADS-STRATEGIER

Tätt nära kollektivtrafik

För att utveckla Stockholm till en klimatsmart stad som erbjuder livskvalitet till många behöver fler bo nära kollektivtrafik och med god tillgång till robust cykelinfrastruktur, arbetsplatser och attraktiva lokala centra. Fler ska kunna välja en bilfri livsstil där det är enkelt att göra hållbara val i vardagen. Därför vill Miljöpartiet att staden byggs tätare i anslutning till kollektivtrafik där en högre bebyggelse får prövas från fall till fall.

Med en utveckling av en blandad stad med arbetsplatser nära kollektivtrafik kan resmönster förändras kraftigt och livspusslet förenklas. Därför vill Miljöpartiet att stadens nät av spårburen kollektivtrafik utvecklas och att det vid stationerna på tunnelbanelinjer, pendeltåg och tvärbana byggs tätare.

När vi bygger nya bostäder och stadsmiljöer ska planering av all form av kollektivtrafik vara en integrerad del av arbetet för att kunna vara på plats dag ett. Miljöpartiet verkar för ett tätare politiskt samarbete mellan länets kommuner och landstinget i syfte att bättre kunna samordna kollektivtrafiken med bostadsbyggandet.

Trafikleder blir stadsgator

Trafikleder skär genom staden och skapar barriärer – både socialt och ekologiskt. När vi blir fler är det nödvändigt att använda marken mer effektivt och omvandla trafikleder till stadsgator. I morgondagens Stockholm finns inte plats för stora, skitiga motorleder. När hastigheterna sänks och vägarna smalnas av minskar problem med buller och partiklar samtidigt som plats skapas för mer stad.

Stockholm tar nu steget bort från en stadsplanering som utgår från ett bilberoende. Lika viktigt som att uppföra nya bostäder i kollektivtrafikhärlägen är det att i ett tidigt skede planera in kollektivtrafik och infrastruktur för cykel i nya bostadsområden. Antalet parkeringsplatser ska vara lågt vid nybyggnation. Det ska vara enkelt att cykla och gå till och från sin bostad och att leva utan bil i Stockholm. Stadens biltrafikleder ska omvandlas till stadsgator eller grävas ner och däckas över. Allt för att frigöra ytor, minska buller och avlägsna barriärer.

Bilismen ska bära sina egna kostnader. Miljöpartiet verkar för att slopa p-normen och istället skapa incitament för delningstjänster för att minska antalet stillastående bilar i staden. Bil- och lådcykelpooler, leveransskåp i fastigheter är några sätt som fastighetsägare, inklusive kommunala bostadsbolag, kan underlätta en bilfri livsstil.

Staden möter grönskan

Stockholm har unika möjligheter att utvecklas till en tät och grön storstad. Den gröna infrastrukturen i Stockholm rymmer ett brett spektra av parker, naturstråk, alléer, små fickparker, skogar, dungar, berg, stränder mm.

Miljöpartiet ser att det finns en stor bostadspotential i stadens möte med den stadsnära naturen och parkerna. Genom att ta helhetsgrepp där bostadsplaneringen går hand i hand med planering och utveckling av stadsgrönskan så kan goda bostadsmiljöer skapas samtidigt som tillgången till naturmark och parker blir bättre. Miljöpartiet prövar gärna en högre bebyggelse i mötet med den stadsnära naturen för att nyttja marken effektivt. Bebyggelsen ska tillföra kvalitet och göra det ännu mer lätt och tryggt att ta sig ut i den stadsnära naturen till exempel genom kajer mot det gröna.

Mångfald av stadsdelar

Stockholm stad består av över 100 olika stadsdelar - alla med sin unika karaktär och identitet. Samtidigt präglas Stockholms olika delar av en ojämlig tillgång till attraktiva stadskvaliteter och i socioekonomiskt svagare stadsdelar finns i regel lägre tillgång till service, arbetsplatser, kollektivtrafik, mötesplatser och offentliga rum.

Det ska inte finnas några områden i Stockholm där de boende upplever att de måste flytta för att få en chans. Alla ska ha rätt att trivas och utvecklas där de bor. Stockholms ytterstadsmiljöer från 1960- och 1970-talen behöver rustas upp. Områdena måste också göras mer varierade med fler arbetsplatser, affärer och annan service. Dessa områden byggdes också med andra parkeringsnormer och marken kan användas mer effektivt. Markparkeringar kan användas till förtätning med mål att skapa både mer attraktiv stadsmiljö och fler bostäder.

Områdesunika och värdeskapande förtättningsstrategier ska tas fram områdesvis. Boende ska ges inflytande över de förändringar som görs och involveras tidigt i förändringsarbetet. Förändring ska bygga vidare på lokal stolthet och identitet.

Investeringar i torg, parker och bostadsgårdar ska särskilt göras i socioekonomiskt utsatta stadsmiljöer där trångbodheten är som störst. Onödigt breda gator ska smalnas av, mängden markparkering ska minska till förmån för fler bostäder och mötesplatser. I samband med upprustning finns möjlighet att bygga om och bygga nytt. Det går att slå ihop lägenheter, dela upp lägenheter, bygga på höjden, på bredden eller på mark som inte används optimalt. Det skapar variation i bostadsmiljön och möjliggör också bostäder som är bättre anpassade efter de boendes behov.

Förtätning av småhusbebyggelse

I Stockholm finns idag ca 45 000 småhus som tillsammans utgör ca 20 procent av stadens yta där 10 procent av stockholmarna bor. Miljöpartiet vill utveckla vissa strategiskt utvalda småhusområden till en mer tät stadsmiljö. Arbetet ska ske i god dialog med de som idag bor i området.

Idag pågår en snabb utveckling i många småhusområden där gamla hus rivs och nya, större hus byggs utan att tillföra nya kvaliteter. Från Miljöpartiets sida är vi övertygade om att den utvecklingen kan göras mer hållbar och differentierad. Vissa småhusområden behöver successivt omvandlas till en tät stadsbebyggelse och andra förtätas mer dynamiskt genom mer småskalig kompletteringsbebyggelse. De miljöer med allra högst kultur- och naturmiljövärden ska skyddas samtidigt som

förtätning av kollektivtrafiknära småhusområden görs långsiktigt och strategiskt. Nu sker utvecklingen delvis ad hoc och Miljöpartiet verkar för en tydligare styrning där det finns en långsiktig plan för utvecklingen.